

PROGRAM MÍRNĚJŠÍHO REŽIMU PŘI UKLÁDÁNÍ POKUT U ZAKÁZANÝCH DOHOD

Leniency program ve světě nabízí shovívavost

Program mírnějšího režimu při udělování pokut u zakázaných dohod porušujících hospodářskou soutěž byl v České republice zaveden od července minulého roku. Ve světovém měřítku není žádnou novinkou. Obdobné formy tažení proti kartelovým dohodám se používají například v USA, Jižní Korei či v některých státech Evropské unie. Právě zásady Evropské komise v boji proti škodlivým dohodám soutěžitelů se staly předlohou české verze **leniency programu**. „Při našem rozhodování o zavedení tohoto systému nehrála roli jen doporučení mezinárodních institucí, ale především praktické zkušenosti ze zemí, které už tento program nějakou dobu uplatňují. **Všude se přitom po jeho zavedení zvýšil počet odhalených kartelových dohod,**“ uvedl předseda Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ing. Josef Bednář.

Podíváme-li se na příklady z Evropské unie, tak na existenci leniency programu vydělala například firma Sappi, které byla udělena úplná imunita. A to z toho důvodu, že Evropské komisi poskytla jako první rozhodující důkazy proti kartelové dohodě o cenách a rozdělení trhu při výrobě nekarbonového papíru, jejíž byla sama členem. Fungování kartelové dohody bylo prokázáno k létům 1992-5, kdy se jednalo v Evropském hospodářském prostoru o trh v hodnotě 850 miliónů € ročně. Celkově udělila Evropská komise pokuty v hodnotě 313,7 miliónů €, z toho firmě Arjo Wiggins Appleton 184,27 €.

Leniency programu v EU využila i společnost Aventis, která se tak jako jediná z tzv. vitamínového kartelu dočkala stoprocentní imunity. Fakt, že Evropská komise v tomto případě poprvé udělila úplnou výjimku ilustruje její vůli garantovat firmám, které aktivně spolupracují v prvních stádiích řízení jedinečnou příležitost vyváznout bez trestu. V tomto duchu se v případě vitamínového kartelu vyjádřil i člen Evropské komise odpovědný za hospodářskou soutěž Mario Monti. „**Společnosti, které nevyužijí této šance si musí být vědomé odpovědnosti, které budou čelit,**“ uvedl dále Monti.

Od roku 1996, kdy byla vyhláška o leniency programu přijata, vydala Evropská komise rozhodnutí v 16 případech kartelových dohod, v nichž zúčastněné podniky spolupracovaly s vyšetřovateli. Jedná se o následující kartelové dohody:

- Zátěžová slitina (1998)
- Britský cukr (1998)
- Předem izolované trubky (1998)
- Lodní přepravci v Řecku (1998)

- Bezešvé ocelové trubky (1999)
- Námořní doprava (2000)
- Lysin (2000)
- Grafitové elektrody (2001)
- Letecká doprava SAS-Maersk (2001)
- Glukonát sodný (2001)
- Vitamíny (2001)
- Belgické pivovary (2001)
- Lucemburské pivovary (2001)
- Kyselina citronová (2001)
- Fosforečnan zinečnatý (2001)
- Nekarbonový papír (2001)

Všech 16 případů představuje celkovou hodnotu pokut 2 240 milionů €. Jako výsledek publikování leniency programu tak také vzrostl počet vyšetřovaných případů kartelových dohod.

Shovívavost programu přitom představuje rozmezí od úplného odpuštění pokuty až k malým redukcím (10%), které se udělují, když podniky aktivně nespolupracovaly v průběhu vyšetřování, ale nezpochybňovaly objevená fakta. Žádost o úlevu v případech kartelových dohod od přijetí vyhlášky podalo více než 80 firem.

Leniency politika z roku 1996 hrála důležitou roli při odkrývání a trestání tajných kartelů po dobu 5 let od jejího přijetí. Hezkou demonstrací této skutečnosti je velký počet rozhodnutí dosažených v roce 2001 a celkový počet pokut, dosahujících hodnoty téměř 2000 mil.€. Ale aby se politika úlev stala účinnější a přitažlivější pro podniky, hledaly se nové regule, schválená definitivně v únoru letošního roku. Nová pravidla by měla usnadnit možnost získání úplné imunity a dosažení větší právní jistoty. Hlavním požadavkem pro možnost získání plné imunity, vedle toho být prvním, kdo přijde s informacemi, je nečinit kroky vůči jiným podnikům ve snaze nutit je k účasti na porušení zákona. Tím je stanoven jasný standard a účinně se vylučují ty případy, které se předtím řídily pravidlem o iniciování kartelu. „**Stíhání a odkrývání kartelových dohod patří mezi mé nejvyšší priority,**“ poznamenal v tomto duchu člen Evropské komise odpovědný za hospodářskou soutěž Mario Monti.

Tato instituce přitom není jediná, kdo přijal pravidla leniency. Několik zemí Evropské unie má své vlastní vyhlášky. Jedná se o Německo, Francii, Velkou Británii a nedávno také Irsko. Další členské státy v současnosti zvažují možnost přijetí podobných programů (mezi jinými Dánsko, Nizozemí, Švédsko). Možnost vymanit se z kartelové dohody dává například i britské zákonodárství. Také tamní leniency program nabízí řadu výhod pro společnosti, které chtějí svou činnost v kartelu ukončit a poskytnout úřadům včasné informace. Stoprocentní imunitu má však zajištěnu pouze první firma, která poskytne OFT (Office of Fair Trading) relevantní přiznání.

Jednou ze zemí, v které mají programy shovívavosti za předešlé hospodářské přečiny největší praktické úspěchy, jsou Spojené státy americké. Leniency program zde funguje pod Ministerstvem spravedlnosti a od své reformy ze srpna 1993 sbírá samé vavříny. Předchozí zkušenost s jedním případem ročně se rázem zvýšila zhruba dvanáctkrát. Firmy si začínají uvědomovat, že americké zákonodárství jim nabízí takřka senzační finanční výhody v konečné amnestii. Také zde ale platí stoprocentní výhody pouze pro první společnost, která úřadu poskytne klíčové informace ještě před započatím vyšetřování.

Sdělení předsedy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže Ing. Josefa Bednáře o podmínkách aplikace mírnějšího režimu při ukládání pokut u zakázaných dohod narušujících soutěž, při jejichž splnění lze členům takových zakázaných dohod neuložit pokutu nebo výši pokuty podstatně snížit.

Tajné dohody narušující soutěž mezi soutěžiteli, zejména o přímém nebo nepřímém určení cen, rozdělení trhů nebo nákupních zdrojů či stanovení objemu výroby nebo odbytu („kartelové dohody“), patří mezi **nejzávažnější porušení pravidel** hospodářské soutěže s **negativním dopadem na ostatní soutěžitele i na spotřebitele.**

Ve svém důsledku takové kartelové dohody **vedou jak ke zvýšení ceny** a snížení výběru zboží **pro spotřebitele**, tak mají i **dopad na samotné odvětví**, protože nenutí soutěžitele k inovacím a zavedení nových efektivních výrobních procesů. Pokud předmětem kartelové dohody jsou ceny výrobků, jež jsou vstupními materiály pro další zpracování odběratelem, **může** taková kartelová dohoda **vést** v dlouhodobém horizontu **ke ztrátě konkurenceschopnosti** poškozeného soutěžitele v postavení odběratele, resp. **ke snížení pracovních příležitostí** v odvětví.

Z uvedených důvodů Úřad pro ochranu hospodářské soutěže („Úřad“) považuje za jednu z hlavních priorit své činnosti **boj proti kartelovým dohodám**, jakožto důležitou součást jeho snažení k docílení trvalého hospodářského růstu, podpory konkurenceschopnosti, zachování zaměstnanosti a celkové kultivaci soutěžního prostředí.

K tomu je zapotřebí včasný, účinný a **komplexní přístup** pro detekci a rozbití kartelových dohod, který kromě použití **přísných sankcí** proti účastníkům prokázaných kartelových dohod v souladu se zákonem č.143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, umožní na základě celospolečenského zájmu i **aplikaci mírnějšího režimu ukládání pokut** pro ty soutěžitele, kteří se rozhodnou za splnění určitých podmínek při odhalování kartelové dohody **s Úřadem spolupracovat.**

Úřad nevyklučuje, že souběžně s globalizací a internacionalizací trhu se některé z dohod uzavřených v minulosti stávají pro její účastníky „**svěrací kazajkou**“, **brzdící jejich hospodářský vývoj.** Soutěžitelům, kteří by chtěli ukončit svou další účast v kartelové dohodě, ale dosud se k takovému kroku neodvážili ze strachu z uložení velké pokuty, je určen následující Program:

Program aplikace mírnějšího režimu při ukládání pokut podle § 22 zákona č. 143/2001Sb., o ochraně hospodářské soutěže, u zakázaných dohod narušujících soutěž podle ustanovení § 3 tohoto zákona.

Neuložení pokuty, jež by mohla být uložena v důsledku jednání narušujícího hospodářskou soutěž podle § 3 zákona

1.1.

Soutěžiteli, účastníku dohody, který Úřadu jako první poskytne relevantní informace, dokumenty, důkazy a svědectví o existenci dohody narušující soutěž, **o které Úřad neměl do okamžiku jejich poskytnutí povědomí, anebo byl o dohodě informován, ale nemohl získat dostačující množství spolehlivých důkazů z jiných zdrojů, lze pokutu neuložit vůbec**, pokud:

soutěžitel předloží všechny relevantní informace, dokumenty a důkazy, jež má k dispozici, a které jsou pravdivé a spolehlivé při prokazování existence zakázané dohody narušující soutěž a **umožní Úřadu dle jeho vyhodnocení a uvážení spolehlivě prokázat existenci zakázané dohody narušující soutěž** ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 zákona,

soutěžitel ukončí svoje jednání podle dohody nejpozději v okamžiku poskytnutí relevantních informací, dokumentů a důkazů dle písm. a) Úřadu, a

soutěžitel nečinil nátlak na ostatní soutěžitele, aby se k zakázané dohodě narušující soutěž připojili.

1.2.

Pokud budou předložené informace a důkazy vyhodnoceny tak, že splňují všechna shora uvedená kritéria, a účastník dohody bude zároveň vstřícně spolupracovat s Úřadem v průběhu správního řízení, upustí Úřad od uložení pokuty dle § 22 zákona a tuto skutečnost deklaruje v rozhodnutí, včetně uvedení důvodů, které k tomuto závěru vedly.

Snížení pokuty, jež by mohla být uložena v důsledku jednání narušujícího hospodářskou soutěž podle § 3 zákona

2.1.

Soutěžiteli, účastníku dohody, který Úřadu poskytne relevantní informace, dokumenty, důkazy a svědectví o existenci dohody narušující soutěž, aniž by splňoval podmínky uvedené v části 1, lze pokutu snížit, jestliže:

předložené relevantní informace, dokumenty a důkazy, které jsou pravdivé a spolehlivé, představují rozhodující část důkazů potřebných pro prokázání existence zakázané dohody narušující soutěž, a

ukončí svoje jednání podle dohody nejpozději v okamžiku poskytnutí relevantních informací, dokumentů a důkazů dle písm. a) Úřadu

2.2.

Pokud budou podmínky uvedené v bodu 2. 1. splněny, může Úřad:

prvnímu soutěžiteli, který poskytne relevantní informace, dokumenty a důkazy, snížit pokutu o 30 až 50%,

druhému soutěžiteli, který relevantní informace, dokumenty a důkazy poskytne, snížit pokutu o 20 až 30%,

kterémukoliv dalšímu soutěžiteli (tedy i více soutěžitelům), který relevantní informace, dokumenty a důkazy poskytne, snížit pokutu až o 20%,

soutěžiteli, který po seznámení s výsledky správního řízení potvrdí výsledky – skutečnosti zjištěné Úřadem, snížit pokutu až o 20%.

Konkrétní míru snížení pokuty stanoví Úřad v závislosti na míře, v jaké poskytnuté důkazy posilují možnost Úřadu prokázat rozhodné skutečnosti, a vzhledem k důkazům, které již má k dispozici. Největší význam bude přikládán autentickým písemnostem a přímým důkazům.

2.3.

Pokud budou předložené informace a důkazy vyhodnoceny tak, že splňují podmínky uvedené v bodu 2. 1., a účastník dohody bude zároveň vstřícně spolupracovat s Úřadem v průběhu správního řízení, sníží Úřad pokutu dle § 22 zákona v souladu s bodem 2.2. a tuto skutečnost deklaruje v rozhodnutí, včetně uvedení důvodů, které k tomuto závěru vedly.

Žádosti o aplikaci Programu

Soutěžitelé, účastníci zakázaných dohod narušujících soutěž, kteří budou požadovat, aby Úřad vůči nim aplikoval mírnější režim při ukládání pokut, popsany v tomto Programu, se mohou v této záležitosti obrátit na Úřad. Kontaktovat Úřad mohou pouze **osoby oprávněné tyto soutěžitele zastupovat**. Předkládaný Program mírnějšího režimu při ukládání pokut tedy **nelze aplikovat**, pokud bude žádost o jeho uplatnění předložena **zaměstnancem** soutěžitele, který takto oprávněn není.

Poté, co Úřad obdrží příslušné informace, vyhodnotí je a uváží, zda jsou splněny podmínky uvedené v příslušných částech Programu. Pokud shledá, že poskytnutí informací tyto podmínky splňuje, rozhodne o prominutí či snížení případné pokuty v rámci **konečného posouzení celé věci před vydáním rozhodnutí ve věci. Tato skutečnost, včetně jejího odůvodnění, bude pak obsažena v konečném rozhodnutí.**

Za relevantní informaci se podle tohoto Programu považuje taková, která přispívá spolehlivým způsobem při prokazování existence zakázané dohody narušující soutěž. Rozhodujícím důkazem proto není pouhé poskytnutí informace o tom, že dohoda existuje.

Vzhledem k potřebě vyhodnotit přínos poskytnutých informací ve vztahu k času jejich poskytnutí a k míře, kterou posilují postavení Úřadu při prokazování existence zakázaných dohod, **nebude Úřad v rámci jednoho případu posuzovat více žádostí o prominutí či snížení pokuty současně.**

Úřad má za to, že předkládaný Program bude vyvolávat u soutěžitelů, účastníků zakázaných dohod narušujících soutěž, legitimní očekávání vyhnutí se úplnému uložení pokuty či jejího podstatného snížení, jestliže poskytnou Úřadu rozhodující informace a důkazy o existenci takových dohod. Je proto nutné zdůraznit, že aplikace tohoto programu je podmíněna striktním splněním jeho podmínek, a to ve všech fázích správního řízení. Splnění podmínek Programu je oprávněn posoudit pouze Úřad.

Soutěžitelé, účastníci zakázaných dohod narušujících soutěž, kteří budou požadovat aplikaci mírnějšího režimu při ukládání pokut, mohou kontaktovat pověřené zaměstnance Úřadu na adresách buchta@compet.cz nebo kobza@compet.cz .